

Samhällsvetenskapliga fakultetens
arbetsgrupp för utbildning på
grundnivå och avancerad nivå
(SAGA)

Riktlinjer för kursplaner avseende kurser på grundnivå och avancerad nivå vid Samhällsvetenskapliga fakulteten

Av Högskoleförordningens sjätte kapitel, paragraferna 14–15, framgår att det för varje kurs ska finnas en kursplan, och att det i kursplanen ska anges kursnivå, antal högskolepoäng, kursens mål, behörighetskrav, former för bedömning samt de övriga föreskrifter som behövs.¹

Kursplanen innehåller föreskrifter, dvs. regler av samma karaktär som lagar och förordningar beslutade av riksdag respektive regering. Reglerna är bindande och måste följas av såväl högskolan som studenterna.

I UKÄs Rättssäker examination finns vägledning om vad kursplanen bör innehålla.² Där nämns till exempel att det bör framgå att en examinator kan besluta om anpassad eller alternativ examination för studenter med funktionsnedsättning. Det sägs även att möjligheten till ersättningsuppgifter/kompensationsuppgifter för missade obligatoriska delar tydligt bör regleras i kursplanen.

Utformning och revidering av utbildning ska ske i dialog med studenterna, se ESG standard 1.2 och 1.4.³ Studenterna bör således vara delaktiga i institutionens beredning av kurs- och utbildningsplaner.

Vid Stockholms universitet har rektor beslutat om föreskrifter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Enligt dessa ska en kursplan även innehålla:

- kursens benämning på svenska och engelska
- det huvudsakliga innehållet i kursen
- de betygsgrader som ska användas
- om kursen är uppdelad i delar och de regler som då gäller för slutbetyg
- om antalet tillfällen för prov och praktik eller motsvarande utbildningsperioder för att bli godkänd är begränsat samt
- regler för byte av examinator
- när kursplanen, eller en ändring av den, ska börja gälla
- eventuella övergångsbestämmelser och övriga föreskrifter

Enligt rektorsbeslut ska en kursplan vara fastställd senast en månad före sista anmälningdag, vilket i normalfallet innebär 15 mars respektive 15 september om inte särskilda skäl

¹ Högskoleförordningen finns på Universitets- och högskolerådets webbplats
<https://www.uhr.se/studier-och-antagning/tilltrade-till-hogskolan/hogskoleforordningen/>

² UKÄ 2017 Rättssäker examination, Tredje upplagan

³ Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning (ESG)

föreligger.⁴ Om särskilda skäl föreligger kan områdesnämnden besluta om undantag från dessa datum.⁵ Dispens ges endast för enskilda kurser. I sådana fall ska kursplanen vara fastställd senast en månad före kursstart.

Kursplaner för kurser som saknar anmälningstid (endast registrering) ska vara fastställda senast två månader före kursstart.⁶

Institutionens anhållan om inrättande av kurs (inklusive bilagor) skickas för handläggning till Samhällsvetenskapliga fakultetskansliet (utbildning@samfak.su.se).⁷

Utkast till kursplan ska innehålla följande basinformation: kursens benämning på svenska och på engelska, kurskod, poängantal, utbildningsnivå, värdinstitution, planerad termin från vilken kursplanen börjar gälla, förkunskapskrav, huvudområde, kursens fördjupningsnivå samt betygsskala.

Basinformationen är nödvändig för att kunna inrätta en kurs och kan inte ändras när beslut om inrättande är fattat och verkställt i SISU. Önskas en ändring av basinformationen krävs ett inrättande av ny kurs med ny kurskod.

UVK- och VFU-kurser inom lärarutbildningarna

Kurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK), kurser som innehåller verksamhetsförlagd utbildning (VFU) är fakultetsöverskridande. I äldre lärarprogram är kurser inom det allmänna utbildningsområdet (AUO) motsvarigheten till dagens UVK-kurser. Dessa bereds och beslutas om i enlighet med beslut- och delegationsordning för Områdesnämnden för humanvetenskap.⁸ Beslut i Områdesnämnden för humanvetenskap ska föregås av beredning i Beredningen för lärarutbildningar (BULA). Se handläggningsordning för kursplaner inom den utbildningsvetenskapliga kärnan och kurser som innehåller verksamhetsförlagd utbildning vid Humanvetenskapliga området.⁹

⁴ Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Stockholms universitet (Dnr SU FV-1.1.2-0900-15)

⁵ Områdesnämnden kan ha vidaredelegerat beslutsrätt i denna fråga till berörd fakultetsnämnd. Se gällande besluts- och delegationsordning.

⁶ Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Stockholms universitet (Dnr SU FV-1.1.2-0900-15)

⁷ Information om rutiner och blankett för anhållan om inrättande av kurs finns på fakultetens webbplats, www.samfak.su.se/regelverk-och-beslut/riktlinjer-for-utbildning/inrattande-av-ny-kurs

⁸ Beslut- och delegationsordning för Områdesnämnden för humanvetenskap (Dnr SU FV 1.2.3-0981-18)

⁹ Handläggningsordning för kursplaner inom den utbildningsvetenskapliga kärnan och kurser som innehåller verksamhetsförlagd utbildning vid Humanvetenskapliga området. (Dnr SU FV-3.1.1-1812-18)

Självständigt arbete

I en kursplan som innehåller ett självständigt arbete ska enligt Stockholms universitets regler¹⁰ även följande framgå:

- Grundläggande bedömningsgrunder (för betygssättning av självständigt arbete)
- Hur mycket handledartid en student som skriver ett självständigt arbete har rätt till
- Under vilka omständigheter byte av handledare och examinator kan ske
- Eventuella konsekvenser som gäller handledning eller betyg för en student som inte blir färdig i tid med sitt självständiga arbete under kurstiden. Om det inte har föreskrivits annat i kursplanen ska studenten, inom rimlig gräns, få handledning till dess att självständiga arbetet är färdigt. Likaså kan studenter inte få ett lägre betyg på sitt självständiga arbete vid försenad inlämning, om inte detta har föreskrivits i kursplanen.

Revidering av befintlig kursplan

En kursplan kan revideras en gång per termin, och då kan all information, utom basinformationen ändras. Ändringarna gäller tidigast från och med nästkommande termin efter beslut. Ändringar av basinformationen kräver en ny kursplan med ny kurskod.

Avveckling av kurs och upphävande av kursplan

Enligt Samhällsvetenskapliga fakulteten Besluts- och delegationsordning kan en institution själv besluta om att upphäva en kursplan och att därmed lägga ned en kurs.

Beslut om upphävande av en kursplan fattas när en utbildning helt ska utgå ur utbildningsutbudet. Ett beslut om upphävande medför att en avvecklingsprocess tar vid som följer Handläggningsordning för upphävande av fastställda kurs- och utbildningsplaner.¹¹

Om en kurs ersätts med en ny och snarlik och inte utgår ur utbildningsutbudet finns en förenklad rutin för handläggning. Beslut om upphävande av den gamla kursplanen fattas i samband med anhållan om inrättande av den nya kursplanen, se Förenklade rutiner för upphävande av kurs- och utbildningsplan för utbildningar med registrerade studenter.¹²

¹⁰ Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Stockholms universitet (Dnr SU FV-1.1.2-0900-15)

¹¹ Handläggningsordning för upphävande av fastställda kurs- och utbildningsplaner (Dnr SU FV-1.1.2-1345-13, 2013-11-14)

¹² Förenklade rutiner för upphävande av kurs- och utbildningsplan för utbildningar med registrerade studenter (SU FV-3.1.1-2713-15, Områdesnämnden för humaniora, juridik och samhällsvetenskap 2015-09-03).

Att skriva en kursplan

Alla kursplaner vid Stockholms universitet ska utformas i enlighet med den mall som återfinns i utbildningsdatabasen SISU.¹³ Se även mallen för kursplaner vid Samhällsvetenskapliga fakulteten för mer information.¹⁴ Kursplaner ska skrivas på svenska men bör i möjligast mån även översätta till engelska.¹⁵ För kurser som inte har svenska som undervisningsspråk ska det även finnas en kursplan översatt till engelska.¹⁶

För kursplaner avseende kurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan och kurser som innehåller verksamhetsförlagd utbildning vid Humanvetenskapliga området, se riktlinjer och mallar fastställda av Områdesnämnden för humanvetenskap.¹⁷

Benämning och engelsk benämning

Kursbenämningen ska spegla kursens innehåll. Även om kursen ges helt på engelska ska den ha en svensk kursbenämning, och en engelsk översättning.

Fakulteten rekommenderar att kursnamn hålls korta och kärnfulla, d.v.s. att långa och svårhanterliga kursnamn undviks. Kursens disciplintillhörighet ska, om det inte finns särskilda skäl, kunna förstås av kursbenämningen.

Det finns olika benämningar på självständiga arbeten, t.ex. examensarbete. Fakultetens rekommendation är att använda begreppet ”självständigt arbete” för såväl kurser inom generella examina som yrkesexamina. I de fall det självständiga arbetet är en egen kurs bör även huvudområde och nivå på kursen framgå av kursnamnet, t.ex. ”Självständigt arbete i nationalekonomi för kandidatexamen”.

Kod, poäng och utbildningsnivå

Som kurskod används institutionens prefix tillsammans med siffror, bokstäver eller en kombination av siffror och bokstäver enligt det system institutionen valt. Totalt antal tecken är 6. Det kan vara lämpligt att koden anger nivå.

¹³ Information om SISU finns på medarbetarwebben, <https://www.su.se/medarbetare/it/stoedsystem/sisu>

¹⁴ Mall för kursplaner vid Samhällsvetenskapliga fakulteten (Dnr SU FV-3.1.1-1887-17)

¹⁵ Universitetets språkpolicy, <https://www.su.se/medarbetare/organisation-styrning/styrdokument-regelboken/kommunikation-och-samverkan>

¹⁶ Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Stockholms universitet (Dnr SU FV-1.1.2-0900-15)

¹⁷ Riktlinjer för kursplaner avseende kurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan och kurser som innehåller verksamhetsförlagd utbildning vid Humanvetenskapliga området (Dnr SU FV-3.1.1-1814-18) samt Mall för kursplaner avseende kurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan och kurser som innehåller verksamhetsförlagd utbildning vid Humanvetenskapliga området (Dnr SU FV-3.1.1-1942-17)

Betygsskala

För betygssättning ska generellt en målrelaterad sjugradig betygsskala (A–F) användas. Dispens från den sjugradiga betygsskalan kan medges av rektor.

Betygsskalan är relaterad till kursens förväntade studieresultat. I kursplanen ska det anges vilka betygsskalor som tillämpas och för vilka delar i kursen de används, samt om det ingår ett kompletteringsförfarande vid betyget Fx.¹⁸

En tregradig betygsskala (d.v.s. betygen väl godkänd, godkänd och underkänd) används för en VFU-kurs inom utbildning som leder till förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket eller yrkesläraryrket och där den verksamhetsförlagda delen av kursen omfattar mer än tre högskolepoäng.

Förutom huvudregeln med sjugradig betygsskala och den särskilda regeln för VFU-kurser förekommer följande generella undantag från dessa regler:

- kurs eller del av kurs som omfattar mindre än 4,5 högskolepoäng,
- kurs eller del av kurs som är av laborativ karaktär,
- kurs eller del av kurs som övervägande del består av praktik (och som inte omfattas av den särskilda regeln för VFU-kurser).

För sådana kurser kan betygsstegen Godkänd och Underkänd användas.

I en kurs där kursbetyg anges enligt den sjugradiga skalan får maximalt hälften av de ingående provens totala antal högskolepoäng betygsättas enligt den tvågradiga skalan.¹⁹

Behörighet

Vilka förkunskapskrav och andra villkor som finns för tillträde till kursen ska anges under denna rubrik. För kurser som inte har krav på tidigare högskoleutbildning finns i SISU en rullgardinsmeny med olika särskilda behörigheter från gymnasieskolan. Om den särskilda behörigheten inte finns i listan, eller om kursen har krav på tidigare högskolestudier och/eller arbetslivserfarenhet skrivs det som fritext.

Viktigt att komma ihåg är att den särskilda behörigheten inte ska vara satt högre än vad som är nödvändigt för att klara av kursen. För yrkesläraryrket utgörs de särskilda behörighetskraven inte av kurser i gymnasieskolan utan av kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper.

¹⁸ Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Stockholms universitet (Dnr SU FV-1.1.2-0900-15)

¹⁹ Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Stockholms universitet (Dnr SU FV-1.1.2-0900-15)

För att vara behörig till kurser på avancerad nivå krävs utbildning på grundnivå, dock krävs ej examen på grundnivå. En student kan emellertid inte få ut examen på avancerad nivå om examen på grundnivå saknas. Det ställs i examensordningen krav på avlagd kandidatexamen, konstnärlig kandidatexamen, yrkesexamen om minst 180 högskolepoäng eller motsvarande utländsk examen för att kunna ta ut examen på avancerad nivå.

Utbildningsområde

Kursens utbildningsområde bestämmer HÅS- och HÅP-ersättning. En kurs kan tillhöra ett utbildningsområde eller vara delad mellan flera utbildningsområden. I samband med att institutionen anholder om att inrätta kurs anges önskat utbildningsområde. Om inte rektor efter fakultetens tillstyrkan beslutat om annat utbildningsområde är detta 100 procent ”SA, Samhällsvetenskapliga utb.området”. Redan fattade rektorsbeslut om undantag från denna regel gäller.

Förväntade studieresultat

Denna punkt utgör kursplanens kärna, och kräver noggrann eftertanke vad gäller innehåll och formuleringar. Viktigt att tänka på är att kursens samtliga förväntade studieresultat måste uppnås för att en student ska godkännas på kursen, vilket i sin tur betyder att alla dessa på ett eller annat sätt måste ingå i examinationen. Därför är det viktigt att tänka igenom förväntade studieresultat noga, och att inte ha fler förväntade studieresultat än vad som kan rymmas inom examinationsramarna.

Det är även viktigt att se till helheten så att varje student uppfyller alla de mål som anges för respektive examen i examensordningen och i den eller de utbildningsplaner där kursen eventuellt ingår.²⁰

De förväntade studieresultaten ska:

- formuleras med studenten som subjekt och med aktiva verb
- vara observerbara och möjliga att examinera
- vara vägledande för en student dvs. de måste vara informativa och begripliga

På Centrum för universitetslärarutbildnings webbplats finns stöd för arbetet med att formulera lärandemål.²¹

Undervisning

Eventuella obligatoriska moment ska framgå under denna rubrik. Det ska även framgå under vilka förutsättningar och hur dessa obligatoriska delar eventuellt kan ersättas. Obligatoriska utbildningsmoment kan ha olika karaktär och vara mer eller mindre enkla att ersätta. Institutionen måste ta ställning till om obligatoriska moment kan ersättas med

²⁰ Examensordningen, bilaga 2 till högskoleförordningen, <https://www.uhr.se/studier-och-antagning/tilltrade-till-hogskolan/hogskoleforordningen/>

²¹ <https://www.su.se/ceul>

kompletteringsuppgift eller inte. Om det finns möjlighet för en student att genom ersättningsuppgift kompensera för ett missat obligatoriskt inslag ska detta framgå i kursplanen, ej kursbeskrivning eller liknande dokument. I de fall det i kursplanen finns hänvisning till kursbeskrivning eller likande måste denna finnas som bilaga till kursplanen. Om fullgörande av ett obligatoriskt moment är ett krav för att en student ska få delta i tentamen måste detta framgå av kursplanen.

För kurser som innehåller ett självständigt arbete ska det framgå hur mycket handledartid en student som skriver det självständiga arbetet minst har rätt till.

Kunskapskontroll och examination

Under denna rubrik ska följande information finnas med:

- examinationsform(er)
- betygsskala
- betygskriterier (ej obligatoriskt; se nedan)
- villkor för slutbetyg på kursen
- vad som gäller vid underkännande på kursen

Vad gäller *examinationsformer* ska de delar som används som underlag för betygssättning (exempelvis tentamina, inlämningsuppgifter och redovisningar) finnas med. Obligatorisk undervisning som inte betygssätts ska dock inte finnas med här utan bara redovisas under rubriken ”Undervisning” ovan.

Betygskriterier ska vara skriftliga och meddelas studenterna senast vid kursstart. De måste således inte redovisas i kursplanen, men information om att de meddelas vid kursstart ska finnas med.

De villkor som gäller för att examinator ska kunna sätta *slutbetyg på kursen* ska innefatta såväl godkända examinationer som fullgjorda obligatoriska delar.

Vad gäller *underkännande* på kursen ska regler för omexamination finnas, och om antalet examinationstillfällen är begränsat måste detta framgå av kursplanen.²² Dock bör institutionen vara mycket restriktiv vid användandet av begränsningar för andra kurser än verksamhetsförlagd utbildning och praktikkurser. I förarbetsuttalanden till skrivningen i högskoleförordningen framgår att begränsningar bara är tänkta att användas ”i de fall en obegränsad rätt skulle leda till orimligt resursslöseri”.

²² I 6 kap. 21 § högskoleförordningen står: ”Om en högskola begränsar det antal tillfällen som en student får genomgå prov för att få godkänt resultat på en kurs eller del av en kurs, skall antalet tillfällen bestämmas till minst fem. Om godkänt resultat på en kurs eller en del av en kurs förutsätter att studenten genomgått praktik eller motsvarande utbildning med godkänt resultat, skall antalet praktik- eller motsvarande utbildningsperioder bestämmas till minst två.”

I det fall det finns möjlighet för en student att genom kompletteringsuppgift kompensera för en nästan godkänd examinationsuppgift inslag ska även detta framgå i kursplanen. I kursplanen ska det också tydligt anges hur betyget Fx används. Detta gäller t.ex. om en student får betyget Fx ges komplettering och om studenten då endast kan uppnå ett visst betyg.

För att kunna ge studenter med funktionsnedsättning möjlighet till anpassad eller alternativ examination bör det anges i kursplanen att examinator kan fatta sådant beslut.

I kursplan som innehåller ett självständigt arbete ska eventuella konsekvenser som gäller handledning eller betyg för en student som inte blir färdig i tid med sitt självständiga arbete under kurstiden framgå. Om det inte har föreskrivits annat i kursplanen ska studenten, inom rimliga gränser, få handledning till dess det självständiga arbetet är färdigt. Likaså kan studenter inte få ett lägre betyg på sitt självständiga arbete vid försenad inlämning, om inte detta har föreskrivits i kursplanen.²³

²³ Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Stockholms universitet (Dnr SU FV-1.1.2-0900-15)